

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Osaamisministeri

Pohjoismaiden neuvosto
jäsen Maria Stenberg

Viitteenne

Viitteemme
12/1531

Päivämäärä
11.5.2012

Vastaus Pohjoismaiden neuvoston kirjalliseen kysymykseen E 4/2012 arktisen alueen naisten mahdollisuuksista koulutukseen ja työelämään

Pohjoismaiden neuvoston jäsen Maria Stenberg käsittelee kirjallisessa kysymyksessä E 4/2012 arktisen alueen naisten kehitystä ja mahdollisuuksia. Pohjoismaissa tehdään aktiivisesti töitä näiden tärkeiden ongelmien parissa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston arktisen yhteistyöohjelman 2012–2014 pääteemana ovat väestö, koulutus ja osaamisen kehittäminen, kestävä ja vihreä elinkeinokehitys, ilmasto sekä ympäristö ja luonto – väestön ollessa aina etusijalla. Yhteistyöohjelman piiriin kuuluu eri alojen ministerineuvostoja ja laitoksia, ja vuodeksi 2012 on varattu yhteensä 9,5 miljoonaa Tanskan kruunua. Suurien hankkeiden lisäksi Pohjoismaiden ministerineuvosto tukee myös kansalaisjärjestöjen pienempiä hankkeita.

Pohjoismaiden ministerineuvoston megatrendiraportissa (2011) tarkastellaan arktisen alueen nykyistä ja tulevaa kehitystä sekä alueella havaittavissa olevia haasteita ja suuntauksia. Siinä todetaan, että työmahdollisuuksien luominen naisille on tärkeää, sillä naiset muodostavat pääosan arktisen alueen koulutetusta työvoimasta ja ovat usein julkisen sektorin pääasiallista työvoimaa, kun taas ei-koulutusta vaativien alojen sekä teknisten alojen työt menevät maahanmuuttajille. Pohjoismaiden ministerineuvosto seuraa megatrendiraporttia 29. toukokuuta 2012 pidettävässä seminaarissa, jossa pyritään tunnistamaan panostusalueita pohjoismaisia poliittisia aloitteita varten. Yksi panostusalue voisi olla arktisen alueen naisten koulutuksen ja työelämän edistäminen.

Aluepolitiikan alalla suunnitellaan vuodesta 2013 lähtien suurta panostusta Pohjoismaiden väestönkehityksen seurauksena syntyviin terveydenhuolto- ja hyvinvointialan haasteisiin. Keskiössä ovat arktisen alueen haasteet, joita tarkastellaan työmarkkinoiden ja niiden vaatiman osaamisen sekä terveydenhuolto- ja hyvinvointipalvelujen näkökulmasta.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on tukenut Arktisen neuvoston raporttia arktisen alueen inhimillisestä kehityksestä (Arctic Human Development Report) sekä sen Arctic Social

Indicators -seurantareporttia, jotka molemmat ovat tärkeitä tekijöitä Arktisen neuvoston keskustelussa alueen kehityksestä ja sen väestön huomioimisesta. Toinen pohjoismaisen yhteistyön tärkeä osa-alue on arktisen alueen alkuperäiskansat. Arktisen alueen elinehtoja selvittävä hanke Survey of Living Conditions in the Arctic (SLiCA) keskittyy alkuperäiskansojen elinehtoihin ja heidän näkemyksiin tulevaisuudenkuvastaan. SLiCA on ensimmäinen hanke, jossa analysoidaan arktisen alueen alkuperäiskansojen elinehtoja. SLiCA esiteltiin Nuukissa järjestetyssä Arktisen neuvoston kokouksessa toukokuussa 2011.

Vuonna 2012 Pohjoismaiden ministerineuvoston arktisen yhteistyöohjelman puitteissa on tuettu useita naisia ja tasa-arvokysymyksiä käsitteleviä hankkeita. Living in the North -hankkeesta on tarkoitus saada esimerkkejä hyvästä työelämästä sekä sosiaalisesta kestävydestä ja edistää pohjoismaista hyvinvointimallia arktisen alueen työ- ja perhe-elämän osalta. Arvon luominen ja yrittäjäyys arktisella alueella sekä Arktisen yliopiston uusi terveyden ja hyvinvoinnin tutkijakoulutusohjelma alalla ovat esimerkkejä muista vuonna 2012 käynnistetyistä hankkeista.

Pohjoismaiden ministerineuvoston Tanskan-puheenjohtajakaudella vuonna 2010 järjestettiin alakohtainen poliittinen seminaari yhdessä Grönlannin itsehallinnon kanssa Länsi-Pohjolan tasa-arvokysymyksistä, ja siinä keskityttiin naisten osuuden vähenemiseen liittyviin haasteisiin. Seminaarin päätelmät on pian luettavissa osoitteessa www.westnordic-equality.org. Grönlannin itsehallinnon uuden tasa-arvoalan lainsäädännön tarkoituksena on vahvistaa naisten oikeuksia työmarkkinoilla ja kansallisen perheväkivaltaa ehkäisevän strategian tarkoituksena on estää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Grönlannin hallitus Naalackersuisut pyrkii toteuttamaan merkittäviä yhteiskunnallis-taloudellisia uudistuksia, jotka vahvistavat tasavertaisuutta ja perheiden hyvinvointia ja siten edistävät Grönlannissa asumisen houkuttelevuutta naisille.

Pohjoismaiden ministerineuvoston Islannin-puheenjohtajakaudella vuonna 2009 Färösaarilla pidettiin Länsi-Pohjolan tasa-arvoa käsittelevä konferenssi. Siinä keskityttiin tasa-arvoalan lainsäädäntöön ja toimintasuunnitelmiin sekä tasa-arvoon koulumaailmassa. Islannissa on koko maan kattava etäopetusverkosto, jolla on ollut suuri merkitys harvaan asuttujen alueiden väestölle, etenkin naisille. YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) helmikuussa 2012 pitämässä kokouksessa aiheena oli syrjäseutujen naiset. Pohjoismaiden ministerineuvosto piti seminaarin, johon osallistui asiantuntijoita kaikista Pohjoismaista ja jossa keskusteltiin naisten asemasta sekä syrjäseutujen koulutus- ja työmahdollisuuksista.

Pohjoismaisen tasa-arvotiedon keskus NIKK on julkaissut useita erikoisnumeroita (muun muassa vuonna 2011: http://issuu.com/nikk---nordic-gender-institute/docs/nikk_2-11_webb), joiden aiheena ovat olleet tasa-arvo ja ilmastonmuutoksen seuraukset eri sukupuolille.

Kaikki Pohjoismaat ovat viime vuosina laatineet omia pohjoisten alueiden strategioitaan. Ne merkitsevät vahvempaa poliittista huomiota pohjoisten alueiden ajankohtaisia haasteita kohtaan ja aloitteita siitä, miten pohjoisten alueiden väestö voisi vastata uusiin haasteisiin ja hyödyntää uusia mahdollisuuksia.

Norja otti jo varhaisessa vaiheessa esiin paikalliset sukupuolivoumat, jotka voivat johtua muun muassa arktisen alueen naisten puutteellisista työmahdollisuuksista. Arktisen neuvoston puitteissa toteutettiin kaksi konkreettista hanketta, jotka keskittyivät naisten vähäisen osuuteen luonnonvaroja hyödyntäviä elinkeinoja koskevassa päätöksenteossa. Näiden hankkeiden nimet olivat ”Woman’s Participation in Decisionmaking Processes in Arctic Fisheries Resource Management, Arctic Council 2004” ja ”Women and Natural Resource Management in the Rural North, Arctic Council 2006”.

Naisten rooli arktisella alueella on tärkeässä osassa myös Ruotsin arktisessa strategiassa (2011). Ruotsin hallitus on vuosina 2008–2010 tehnyt erityispanostuksia tavoitteena lisätä saamelaiden naisten osallistumista poliittisiin prosesseihin. Ruotsin saamelaiskäräjät on aloittanut kokemustenvaihdon Suomen, Norjan ja Venäjän kanssa tasa-arvoon, naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja väärinkäyttöön liittyvistä asioista. Esimerkiksi saamelaisyhteisöjen ja -yhdistysten tasa-arvoa on selvitetty. Vuonna 2010 saamelaiskäräjät järjestivät tasa-arvokysymyksistä tulevaisuuskonferenssin.

Norjan työmarkkinapolitiikka on sukupuolineutraalia ja sen vuoksi siihen ei sisälly erityisesti naisille kohdennettuja toimenpiteitä. Tämä koskee sekä oikeutta taloudellisiin tukiin että työmarkkinaviranomaisten seurantatoimenpiteitä. Norjan tilastokeskuksen (SSB) luvut osoittavat kuitenkin, että alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita naisia on työmarkkinoilla enemmän kuin miehiä Norjan kolmessa pohjoisimmassa läänissä koko maahan verrattuna (katso kaavio: <http://www.ssb.no/emner/06/01/regsys/tab-2011-06-14-11.html>). Tarkasteltaessa arktista rajaavia läänejä (Finnmarkin ja Tromssan läänit) naisten työllisyysaste on itse asiassa korkeampi kuin miesten.

Norjan opetus- ja tutkimusministeriön arktisen alueen koulutukseen ja työelämään liittyvät aloitteet ovat myös sukupuolineutraaleja. Perusopetusta tarjotaan Norjassa molemmille sukupuolille tasavertaisesti. Tromssan yliopisto (UiT) ja Saamelainen korkeakoulu (SH) ovat vastuussa alueella tarvittavan koulutuksen tarjoamisesta väestölle. Molemmissa koulutuslaitoksissa on merkittävästi enemmän naispuolisia opiskelijoita.

Norjan elinkeino- ja kauppaministeriöllä on yleisiä vaikutuskeinoja, jotka edistävät sukupuolten välistä tasa-arvoa elinkeinoelämässä. Keinoihin kuuluvat esimerkiksi toimintasuunnitelma naisten yrittäjyyden lisäämiseksi sekä nuorten yrittäjyyttä koskeva toimintasuunnitelma ja lainsäädäntö naisten määräästä julkisten osakeyhtiöiden (ASA) hallituksissa.

Pohjoismaat seuraavat tulevana vuosina arktisen alueen kehitystä ajankohtaisilla osa-alueilla sekä Arktisen neuvoston työn kautta että Pohjoismaiden ministerineuvoston arktisen yhteistyöohjelman puitteissa.

Terveisin

Kristin Halvorsen

Kopio: Norjan ulkoministeriön pohjoismainen sihteeristö, elinkeino- ja kauppaministeriö, työministeriö, Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö